

Yttrande
2021-08-31

Dnr: U2021/02365
Utbildningsdepartementet 103 33 Stockholm

Stiftelsen Läxhjälpen (Läxhjälpen) har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet Kampen om tiden - mer tid till lärande (SOU 2021:30)

Om Läxhjälpen och Läxhjälsprogrammet

Stiftelsen Läxhjälpen (Läxhjälpen) är en icke vinstdrivande stiftelse som bedriver Läxhjälsprogrammet i samverkan med skolor där gymnasiebehörigheten är under rikssnittet. Läxhjälsprogrammet riktar sig till elever i högstadiet som inte än uppnått betyg för gymnasiebehörighet och som av ordinarie lärare bedöms vara i behov av extra stöttning för att uppnå gymnasiebehörighet. I Läxhjälsprogrammet anställs och utbildas högskolestudenter till läxhjälpare som under 6 timmar i veckan stöttar elever med skolarbete, läxor, studieteknik och motivation. Genom en kombination av fyra parametrar uppnår Läxhjälsprogrammet validerad effekt på gymnasiebehörighet: a) riktat stöd till elever och skolor med störst behov b) långsiktighet och kontinuitet där samma elever och samma läxhjälpare följs åt under ett läsår c) förebildsskapande genom läxhjälpare som är högskolestudenter och som ofta kommer från samma område som eleverna d) kontinuerlig effektmätning och effektoppföljning. Studier genomförda av bland annat Stockholms universitet påvisar att elever som följer Läxhjälsprogrammet under minst en termin i högre utsträckning uppnår gymnasiebehörighet än jämförelseelever på samma skolor.

Sammanfattning av Läxhjälpens yttrande

Läxhjälpen välkomnar att det föreslås åtgärder för att fler elever ska ges bättre förutsättningar att bli behöriga till gymnasieskolan. Utifrån Läxhjälsprogrammets erfarenheter finns det ett reellt behov och en stor efterfrågan av att civilsamhälleliga insatser ges förbättrade förutsättningar för att stötta skolor där en hög andel elever inte uppnår gymnasiebehörighet. Läxhjälpen ser också att man kan nå positiva resultat med strukturerad, långsiktig och kvalitativ "läxhjälp" eller "studietid" hos högstadieelever och att förebildsskapande och fler vuxna i skolan är avgörande för många elevers möjligheter att nå kunskapsmålen och att uppnå gymnasiebehörighet. Läxhjälpen ser att flera av utredningens förslag kräver en förstärkning av kvalitativa, civilsamhälleliga insatser för att uppnå utredningens önskade effekter om ökad måluppfyllelse och en högre andel gymnasiebehöriga elever.

Med bakgrund i ovan:

- välkomnar Läxhjälpen utredningens förslag om att elever ska ges möjlighet till utökad "studietid" (6.7), men avstyrker utredningens förslag i dess nuvarande form. Istället föreslår Läxhjälpen ett alternativ där kvalitativa, civilsamhälleliga insatser också ges möjlighet att, i samverkan med skolan, bedriva och bemanna studietiden.
- avstyrker Läxhjälpen förslaget att dagens statsbidrag till ideella föreningar bevaras i dess nuvarande form (6.7). Istället föreslår Läxhjälpen ett alternativ där dagens statsbidrag till ideella föreningar för läxhjälp ska a) omfatta även andra associationsformer än ideella föreningar b) inkludera uppföljning av resultat och effekt som kriterium för beviljande av statsbidraget c) benämnas "statsbidrag till civilsamhälleliga organisationer för att bedriva läxhjälp".

- väljer Läxhjälpen att varken tillstyrka eller avstyrka utredningens förslag om lovskola (7.8). Dock anser Läxhjälpen att civilsamhälleliga insatsers effekt på elevers långsiktiga lärande i högre grad bör tas i beaktning i analysen av de verkliga effekterna av lovskola. I tillägg ser Läxhjälpen att förutsättningarna för insatser som bygger på att långsiktigt och kvalitativt skapa förstärkta möjligheter för elever att klara skolan under ordinarie skolgång i första hand bör stärkas, oavsett om de genomförs av skolan eller av civilsamhälleliga organisationer.

Läxhjälp och studietid 6.7

Utredningen fastslår att "läxhjälp" oftast består av mer än just hjälp med läxor, en bild som Läxhjälpen delar. Därför är det avgörande att behovet av, och befintlig effekt av civilsamhällelig stöttning i skolans kompensatoriska uppdrag inte förbises. Bilden av externa, civilsamhälleliga insatser som arbetar med elevgrupper som i hög utsträckning inte uppnår gymnasiebehörighet är mer nyanserad än vad utredningen gör gällande. I och omkring skolan finns det idag insatser som med mycket god och validerad effekt bidrar till ökad gymnasiebehörighet. Därutöver bidrar dessa insatser till ringar på vattnet för eleverna och skolorna. Exempel på detta är att civilsamhälleliga insatser som samverkar med skolan genom sin närvaro ökar möjligheten för skolan och skolpersonal att fokusera på sitt huvuduppdrag, samt att civilsamhälleliga organisationer genom att bidra med personal och resurser öppnar upp ögonen för läraryrket för personer som inte annars skulle se läraryrket som ett karriärval.

Med bakgrund i ovan välkomnar Läxhjälpen utredningens förslag om att elever ska ges möjlighet till utökad "studietid" (6.7), men avstyrker utredningens förslag i dess nuvarande form. Istället föreslår Läxhjälpen ett alternativ där kvalitativa, civilsamhälleliga insatser också ges möjlighet att, i samverkan med skolan, bedriva och bemanna studietiden. Den civilsamhälleliga parten bör uppfylla vissa kvalitetskrav, samverka med skolans ordinarie lärare och bör kontinuerligt följas upp av skolans ledning. Läxhjälpens erfarenhet är att kvalitet kan upprätthållas och effekt uppnås genom långsiktig och löpande samverkan mellan skola och civilsamhälle, särskilt för den grupp elever som utredningen bedömer har generellt svårare att tillgodose sig extra stöd såsom traditionell "läxhjälp" eller lovskola. Möjligheten att "studietiden" ska kunna bedrivas av en civilsamhällelig part kringgår också de monumentala utmaningar som redan finns avseende lärarbrist och betungande administration för skollledning och skolpersonal. Liksom utredningen uttrycker är lärarbristen påtaglig och om "studietid" ska bemannas och ledas av behöriga lärare finns en påtaglig risk att kvaliteten inom någon annan vital del av skolans uppdrag får stryka på foten. En sekundär vinst med att "studietiden" ska kunna bemannas av civilsamhälleliga parter är att ju fler personer som arbetar i och omkring skolan, desto fler personers ögon öppnas upp för läraryrket. Läxhjälpens medarbetarenkäter visar att upp till 10 % av anställda som studerat andra inriktningar valt att byta studieinriktning till läraryrket efter arbete som läxhjälpare i Läxhjälpsprogrammet. Exempel på möjliga kvalitetskrav för anlitande av civilsamhällelig part för bedrivande och bemanning av "studietiden" kan innefatta a) bemanning av anställd personal som följer skolans riktlinjer b) kontinuerlig avstämning med skolans ledning och elevernas ordinarie lärare c) redovisning av studietidens effekt.

Statsbidrag för läxhjälp 6.7

Utredningen ser att behovet av statsbidrag för läxhjälp inte kvarstår för grundskolan i och med förslaget om "studietid", men att möjligheten att söka statsbidrag för läxhjälp bör kvarstå för huvudmän i övriga skolformer, samt för ideella föreningar. Liksom utredningen fastslår är statsbidraget för läxhjälp inte kopplat till effekt och uppföljning av bidragets resultat saknas i dagsläget. Detta är av

flera skäl problematiskt och i och med förändringen av förordningen om statsbidrag för läxhjälp bör även utformningen av statsbidraget till ideella föreningar ses över.

Det finns civilsamhälleliga insatser som har en påvisad effekt för målgruppen avseende gymnasiebehörighet, men utformningen av statsbidraget för läxhjälp till ideella föreningar missar till stor utsträckning målet. Genom dagens utformning premieras kvantitet framför kvalitet genom att spridning till antal individer ligger till grund för beviljat bidrag, ingen resultatuppföljning genomförs av beviljat bidrag och organisationer med påvisad effekt, men som valt andra organisationsformer än föreningsformen kan inte söka bidraget.

Därmed avstyrker Läxhjälpens förslaget att dagens statsbidrag till ideella föreningar bevaras i dess nuvarande form (6.7). Istället föreslår Läxhjälpens att statsbidraget till civilsamhälleliga parter för att bedriva läxhjälp i högre grad fokuserar på kvalitet och effekt, med syfte att stärka elever med behov av extra stöttning för att uppnå gymnasiebehörighet. Läxhjälpens föreslår istället att statsbidraget görs om till ett "statsbidrag till civilsamhälleliga organisationer för att bedriva läxhjälp" och att statsbidraget ska a) omfatta även andra associationsformer än ideella föreningar b) inkludera uppföljning av resultat och effekt som kriterium för beviljande av statsbidraget c) benämnas "statsbidrag till civilsamhälleliga organisationer för att bedriva läxhjälp".

Lovskola 7.8

Utredningen gör gällande att lovskola har en effekt på elever som ligger nära att uppnå gymnasiebehörighet. Det krävs dock ett långsiktigt arbete och kompensatorisk stöttning för att elever ska uppnå grundnivån för att nå gymnasiebehörighet under de fåtal veckor som lovskola bedrivs. För elever med stora kunskapsluckor bedömer utredningen att lovskola sätts in allt för sent och dessutom kan förvärra elevers känsla av misslyckande.

Läxhjälpens väljer att varken tillstyrka eller avstyrka utredningens förslag om lovskola. Men med bakgrund i ovan anser Läxhjälpens att civilsamhälleliga insatserns effekt på elevers långsiktiga lärande i högre grad bör tas i beaktning i analysen av de verkliga effekterna av lovskola. I tillägg ser Läxhjälpens att förutsättningarna för insatser som bygger på att långsiktigt och kvalitativt skapa förstärkta möjligheter för elever att klara skolan under ordinarie skolgång i första hand bör stärkas, oavsett om de genomförs av skolan eller av civilsamhälleliga organisationer. Tidigare insatser, såsom "läxhjälp" eller "studietid" bör i högre utsträckning än idag stärkas upp för att elever ska ges möjlighet att uppnå den grundnivå som krävs för att a) nå gymnasiebehörighet under ordinarie läsår b) fler elever som vid läsårets slut initialt har låga ingångsvärden kan tillgodose sig den lovskola som utredningen förordar. Förstärkning av dessa insatser kan ske genom Läxhjälpens förslag om att studietid även ska kunna bedrivas och bemannas av civilsamhälleliga parter (ovan stycke "Läxhjälp och studietid") och genom Läxhjälpens förslag om att statsbidraget för läxhjälp förändras för att stärka effektgivande och kvalitativa civilsamhälleliga insatser (ovan stycke "Statsbidrag för läxhjälp").

För Stiftelsen Läxhjälpens
Henrik Szabo, generalsekreterare